

A vérszívó legyekről.

BEZZI, M., *Études systématiques sur les Muscides hématophages du genre Lyperosia.* — Archives de Parasitologie, t. 15., 1911.

A szerző, ki újabban a vérszívó legyek tanulmányozását tűzte ki céljául, ez alkalommal oly érdekes dolgokat mond el, melyek megérdemlik, hogy tágabb körben is érdeklődést keltsenek.

A rovarrendek sorában a haematophagia, vagyis a vérszívás, leginkább a légyfélék jellemző sajátása s az eddigi tapasztalatok szerint ez a rend játszsza e téren a legfontosabb szerepet. Meg kell mindjárt jegyezni, hogy a vérszívóknak csak azokat a legyeket nevezük, melyek kifejlődött állapotukban meleg vérű gerinces állatok vérért szívják, s a melyek szájszerveik segítségével át tudják fúrni azok bőrét. Érdekes, hogy a legyek két természetes alrendjében a haematophagia majdnem egyedül az orthorrhaph legyekre szorítkozik. Jóllehet a cyclorrhaph legyek fajszáma jóval nagyobb és sok közöttük a külélősködő, a haemophagia csak néhány, a *Schizophorák* nagy csoportjába tartozó faj sajátása, mely csoportnak a prototypusa a közönséges házilégy.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a cyclorrhaph legyek csoportjában a haematophagia csak ritkán és kivételesen fordul elő, valószínűleg azért, mert fejlődéstanilag a legfiatalabb alakok. S valóban, míg a többi vérszívó légynek csupán a nőtényei a vérszívók, addig a cyclorrhaph legyek mindkét ivarának közös sajátása, legalább a hím és nőtény szájrészeinek szerkezetében nem találunk semmiféle különbséget sem.

A *Culicidák*-nak, *Tabanidák*-nak és *Melusinidák*-nak majdnem minden faja vérszívó; a *Tendipedidák*, *Psychodidák* és *Blepharocericidák* családjában ellenben csak néhány olyan nemet találunk, melynek képviselői vért tudnak szívni. Ugyanígy vagyunk a *Schizophorák*-kal is, melyek sorában ez a tehetség csak a *Pupiparák*, néhány *Holometopa* s néhány *Muscida* — pl. *Stomoxys*, *Glossina* — sajátja.

Különösen figyelemre méltó az a tény, hogy e csoport képviselői lárvaállapotban nagyon gyakran külső vagy belső élősködők. Azonban a legyekre nézve szabály, hogy ha valamely faj lárva állapotban élősködő, akkor kifejlett állapotban sohasem élősködő vagy vérszívó, míg azok, melyek kifejlett állapotban vérszívók, lárva állapotukban sohasem azok. Meg kell azt is jegyeznünk, hogy más családba tartozó vérszívó legyek lárvai javarészt vízben élnek, míg a cyclorrhaph vérszívóké sohasem.

A cyclorrhaph legyek haematophagiája gyakran elevenszülésre

vagy bábszülésre vezet s ennek végső következménye a tökéletes külélősködés, mely a vérszívók többi csoportjában sohasem található föl. Ez azért is nevezetes, mert úgy látszik, hogy az orthorrhaph vérszívó legyek vérszívó tehetsége ősi és eredeti állapot, míg a cyclorrhaph legyeké fiatalabb eredetű és új szerzemény.

Vége nagyon nevezetes tényt állapíthatunk meg a vérszívó legyek földrajzi elterjedéséből is. A *Culicidák*, *Tabanidák* és *Melasiidák*, e tulajdonképeni tipusos vérszívó családok, kozmopoliták; a vérszívó *Tendipedidák* szintén előfordulnak az összes régiókban; a *Psychodidák* családjának *Phlebotomus* neme, Ausztráliát kivéve, ugyancsak mindenütt föltalálható, a *Blepharoceridák* családjának vérszívó képviselői azonban csak Braziliában fordulnak elő.

Ezzel ellentétben a cyclorrhaph legyek csoportjába tartozó *Glossinák* csupán csak az aethiopiai régióra szorítkoznak; a *Stomoxis*-ok szintén csak Afrikában s Eurasiában fordulnak elő, mert a többi régiókba csak behurczolás révén jutottak el. A *Hippoboscidák* alcsaládjának emlősökön élő fajai majdnem kizárólag óvilágiak; a madarakon élők elterjedése nagyobb, de ezt gazdáik mozdítják elő s ugyanez áll a denevéreken élő fajokra is. Határozottan mondhatjuk tehát, hogy a cyclorrhaph legyek tipusos vérszívó képviselői Dél-Amerikából teljesen, Észak-Amerikából pedig majdnem teljesen hiányzanak.

Ez a tény annál meglepőbb, mert úgy látszik, hogy Észak-Amerika harmadkori rétegeiben újabban fossilis *Glossinák*-at találtak.

A szöveg további helyes megérthetésének okából áttér azután szerzőnk a cyclorrhaph legyek mai rendszertanának ismertetésére s a *Stomoxydinák* és *Glossinák* csoportját külön választja.

A mi a *Pupiparák*-at illeti, azt a nézetét fejezi ki, hogy a legyeknek ez a csoportja épen úgy el fog tűnni a rendszerből, mint az *Oestridák* mesterségesen csoportosított bélyegekre alapított családja. A *Hippoboscidák*-at szorosan a *Glossinák* mellé kell sorakoztatni, míg a *Streblidák* és *Nycteribiidák* helye a *Holometopák* között van, a *Helomyridák* közelében; az *Ascodipteridák* valószínűleg szintén oda helyezendők. A mi a *Braulidák*-at illeti, nagyon valószínű, hogy semmiféle rokonságban sincsenek a *Pupiparák*-kal s ebből kifolyólag a cyclorrhaph legyekkel. A csápalkata, a potroh szelvényezettsége, a paizs hiánya nagyon is elválasztja őket a *Pupiparák*-tól s a *Phoridák* családjához kapcsolja őket, melyek némelyike ugyancsak társaságban élő ízeltlábúak között él.

Miután még TYLER-TOWNSEND 1908-ban föllállított rendszerét

ismerteti, áttér az egyes légy családok ismertetésére, hogy bemutassa az egyes vérszívó alakokat.

A systematikai részben a *Stomoxydák* csoportjába tartozó nemek meghatározó táblázatát adja, majd az egyes nemeket ismereti külön-külön s az egyes fajokhoz megjegyzéseket fűz. A *Lyperosia* nemet monographikusan dolgozza föl. Végül a *Stomoxydák* névjegyzékét közli az összes synonymákkal, s az egyes fajok elterjedését is adja.

A jó rajzok a szöveg megértését nagyon megkönnyítik.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

A *Coregonus*-félék alakkörének új tagja.

THIENEMANN, A., *Die Entstehung einer neuen Coregonenform in einem Zeitraum von 40 Jahren.* — Zoologischer Anzeiger, 38. Bd., 1911.

A *Coregonus*-félék, felületes megtekintésre, igen hasonlítanak a nemes halakhoz (*Cyprinidae*), pikkelyekkel borított fejük és zsírúszójuk azonban biztos útmutatást nyújt hovatartozásukról. Hazánkból eddigelé nem ismerjük őket. Elterjedésük zöme Észak-Európára esik, de egyes fajai előfordulnak, még pedig nagy tömegekben, Ázsia északi részének és Észak-Amerikának vizeiben is.

A *Coregonus*-félék ama halak közé tartoznak, a melyeknek meghatározása igen gyakran a legnagyobb nehézségekbe ütközik. Azt lehet mondani ugyanis, hogy nincs tó, a melyben egy, sőt a nagyobb tavakban két vagy több *Coregonus*-alak ne élne, a melyek viszont bizonyos alárendelt bélyegek s az életmód aprólékos részletei tekintetében egymásközt is annyira variálnak, hogy ezek alapján a halászok is meg tudják őket különböztetni. Viszont egymástól nagy távolságban fekvő tavakban olyan alakok élnek, a melyek annyira megegyeznek, hogy eredetüket az ichthyologus sem állapíthatja meg.

A *Coregonus*-nem, a mely a *Salmonidák* közé tartozik, kétségkívül északi eredetű, a hol azonban ép annyi helyi változata ismeretes, mint Közép-Európában. Az európai formák a felszín tagoltsága következtében déli és északi alakkörre különülnek. A déli alakkörhöz tartozó fajok az alpesi tavakban élnek s ezek alkotják a nem elterjedésének legdélibb határát, melyen alul csak telepítés révén fordulnak elő. *Coregonus*-féléket találunk például a Lago maggioreban, továbbá a Comoi és a Luganoi tavakban is, a hova PAVESI, a kiváló olasz ichthyologus telepítette át — 1889-ben — eme rendkívül szapora halakat, melyeket a halászok róla is neveztek el.